

अब म यस सम्मानित सभा समक्ष गोदावरी नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु । जसमा दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिक क्षेत्र यसप्रकार रहेको छ ।

- दीर्घकालीन सोच: “कृषि पूर्वाधार र पर्यटकीय नगरी, समावेशी स्वच्छ र समृद्ध गोदावरी” भन्ने नाराका साथ कृषि, पर्यटन, सामाजिक विकास र दिगो भौतिक पूर्वाधारको निर्माणसहित गोदावरी नगरलाई समृद्ध बनाउने दीर्घकालीन सोच रहेको छ ।
- लक्ष्य:
कृषि, पर्यटन, उद्योग व्यवसायको समेत विकास गरी स्वस्थ र समृद्ध सहरको रूपमा अगाडि बढाउँदै नगरवासीको जीवनस्तर उच्च बनाउने ।
- उद्देश्य:
 - कृषि क्षेत्र र पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्दै व्यावसायीकरण गर्ने,
 - नगरवासीहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्यको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने, साथै कोभिड-१९ बाट प्रताडित नगरवासीहरूलाई राहत हुने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
 - नगरपालिका क्षेत्रमा आधारभूत शहरी पूर्वाधारहरू विकास गरी सम्मुन्नत नगरको रूपमा विकास गर्ने,
 - नगरक्षेत्रमा आन्तरिक साधन श्रोत, अवसर र क्षमताको उच्चतम उपयोग गरी आर्थिक वृद्धि तथा आर्थिक विकास गर्ने,
 - नगरपालिकाको सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय बनाई नगरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने ।
- प्राथमिकताका क्षेत्र:
 - स्वास्थ्य सेवा
 - आर्थिक विकास
 - सामाजिक विकास
 - पूर्वाधार विकास
 - वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन
 - संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सु-शासन ।

क) आर्थिक विकास:

१. कृषि तथा पशुपन्छी सम्बन्धी नीति

- १) कृषिको विशिष्टिकरण, विविधिकरण, आधुनिकीकरण तथा व्यावसायीकरण गरी उत्पादन परिमाण तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ । व्यावसायिक कृषि विकासका लागि दीर्घकालीन गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- २) गोदावरी नगरपालिकाको १४ वटा वडाका प्रत्येक वडालाई प्राविधिक तालिम उपलब्ध गराई एक वडा एक उत्पादन कार्यक्रम, प्रत्येक वडामा घरमा कम्तीमा एक घर एक रोजगार सिर्जना गर्ने कार्यक्रमलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- ३) कृषियोग्य भूमिको पूर्ण उपयोग सुनिश्चित गर्न नगरभित्र रहेका कुनैपनि कृषियोग्य जमिन बाँझो राख्न दिइने छैन । यसरी जग्गा बाँझो राखेको पाइएमा मापदण्ड बनाई जरिवाना गरिनेछ । र सो सम्बन्धमा सूचना दिनेलाई जरिवानाको २५% को पुरस्कार दिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । व्यक्तिगत वा सङ्घ संस्थाका स्वामित्वमा रहेका बाँझो जमिनमा खेती गर्न चाहने कृषक वा समूहलाई दुवै पक्ष सँग आवश्यक समन्वय गरी खेती गर्न प्रेरित गरिनेछ । जमिनमा खेती गर्न चाहने जोकोही किसानलाई उत्पादनको मात्राका आधारमा अनुदान दिने व्यवस्था गरिनेछ । खाली जमिनमा असल कृषि अभ्यास तथा जलवायु स्मार्ट कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४) राजकुलोहरूलाई स्तर उन्नति गरी कृषि क्षेत्रको धमनीको रूपमा विकास गरिनेछ । सिंचाइ पूर्वाधारको मर्मत सम्भार तथा नियमितताका लागि उपभोक्ताको सहभागितालाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । सिंचाइ सुविधा उपलब्ध नरहेको खेतीयोग्य जमिनमा आकाशेपानी सङ्कलन पोखरी तथा लिफ्टिङ प्रविधिको माध्यमबाट सिंचाइ सुविधालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ५) दातृ निकायको सहयोगमा कोष खडा गरी सस्तो ब्याजदरमा नगरपालिकाद्वारा कृषि उद्यमीहरूलाई ऋण उपलब्ध गराइनेछ ।
- ६) माटोको गुणस्तरको आधारमा उपयुक्त खेतीबालीलाई प्रोत्साहित गर्न नगरपालिकाको अनुदान सहयोगमा माटो परीक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषकहरूलाई माटोको प्रकार, गुणस्तर, हावापानी अनुकूल खेती गर्न मल, बिउ र प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ । र

सन्तुलित आहारलाई प्रवर्द्धन गर्न माटोको स्वास्थ्य प्रमाणपत्र (Soil Health Card) अवधारणा ल्याइनेछ ।

- ७) खुल्ला मासु बिक्रिवितरण, ओसारपसार तथा पशु बधशालाहरूलाई व्यवस्थित गर्न मापदण्ड बनाई लागू गरिनेछ ।
- ८) घरको छत र बरन्डामा कौसी खेतीको सुरुआत गरी नगरपालिकालाई हरित नगरको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ९) नगरभित्र उत्पादित कृषि उपजको सहज बजार पहुँच सुनिश्चित गर्न चापागाउँ - टाखेल तरकारी बजार निर्माण गरिनेछ ।
- १०) बजारको माग र उत्पादनबीच तादाम्यता मिलाउन देवीचौरमा दुध चिस्यान केन्द्र र डुकुछापमा तरकारी चिस्यान केन्द्र निर्माण गरिनेछ ।
- ११) भूमिसम्बन्धी समस्या समाधान आयोग र गोदावरी नगरपालिकाबिच भएको समझदारी बमोजिम यस नगर क्षेत्रभित्र रहेका भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीहरूको व्यवस्थापनतर्फ पहल गरिनेछ ।
- ११) कृषक समूह र सहकारी संस्था गठन गर्न प्रोत्साहित गरिने, कृषकको वर्गीकरण र अगुवा कृषक परिचयपत्र वितरण र सोही अनसार सुविधा एवं अनुदानको व्यवस्था गरी कृषि पेसालाई पुरस्कृत एवं सम्मानित गरिनेछ । कृषि पेसा तथा जैविक र व्यावसायिक उत्पादनमा संलग्न किसानलाई प्रोत्साहित गर्न वार्षिक रूपमा उत्कृष्ट कृषक छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १२) जैविक मल तथा विषादीको उत्पादन एवं प्रयोग गर्न कृषकलाई सचेतना, उत्पादन प्रविधि र प्रसार कार्यक्रम सञ्चालनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- १३) उन्नत नश्लका बाखा, गाई, भैंसीपालनलाई सहूलियत प्रदान गर्दै कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सञ्चालन र विस्तार गरिनेछ । मोबाइल भेटेरिनरी एम्बुलेन्सको व्यवस्था गरी पशु स्वास्थ्य सेवालालाई चुस्त, दुरुस्त र भरपर्दो बनाइनेछ ।
- १४) च्याउ, लोकल कुखुरापालन, फूलखेती, बाखापालन, गाईपालन, फलफूल उत्पादनका लागि स्थान, माटो र हावापानी अनुसारको बाली छनौट गरी व्यावसायिक उत्पादनको लागि

कृषि प्रसार तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ । कृषि मल, बीउ तथा कृषि औजारहरू वितरणको लागि निर्देशिका बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- १५) नगरपालिकाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको जमिनमा फलफुल तथा नर्सरी स्थापना गरि नगरपालिकालाई चाहिने विरुवा आफैँ उत्पादन गर्ने नीति लिएको छ ।
- १६) छरिएर रहेका साना किसानहरूलाई समूहमा आबद्ध गरी व्यवसाय सञ्चालनसम्बन्धी ज्ञान, सीप र प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ ।
- १७) कृषि खेतीमा कम्तीमा ५ रोपनीभन्दा माथिका व्यवसायिक खेती गर्ने कृषक समूह र बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका स्थायी नगरबासीलाई कृषि तथा पशु फार्महरूलाई मल, विउ ५०% अनुदानमा उपलब्ध गराइनेछ । त्यसै गरी कृषि तथा पशु फार्म पूर्वाधार निर्माणको लागि ७५% अनुदान उपलब्ध गराइनेछ र उक्त अनुदान कार्यक्रमहरू कार्यविधि बनाई सो कार्यविधि अनुसार लागू गरिनेछ ।
- १८) नगरपालिकाबाट तोकिएको एग्रोभेटबाट सिजन अनुसारको उन्नत जातको विउ बिजन सहूलियत मूल्यमा विक्रिको प्रबन्ध गरिनेछ ।
- १९) सिताके च्याउ खेतीलाई विशेष अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
- २०) कृषि तथा पशु विभागमा नेपाल सरकारबाट ७५% अनुदान दिने निर्णय भएको अनुदानलाई बीमा कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।
- २१) कृषिको व्यवसायीकरण गर्नका लागि सम्भावना अध्ययन अनुसन्धान गरी जमिनको वर्गीकरण सहित कृषि तथा सिंचाइ योग्य जमिनमा बस्ती विकास गर्न रोक लगाउँदै कृषिमा लगानीकर्तालाई आकर्षित गर्न कृषिनीति बनाई दीर्घकालीन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न पहल गरिनेछ ।
- २२) कृषि क्षेत्रको लगानीलाई नतिजामूलक बनाउन तरकारी खेतीका लागि लेले, पुष्प खेतीका लागि गोदावरी, च्याउ खेतीका लागि चापागाउँ र गोलभेडाका लागि डुकुछाप लगायत क्षेत्रलाई कृषि पकेट क्षेत्रका रूपमा विकास गरिनेछ ।
- २३) नगरपालिका क्षेत्रमा उपयुक्त स्थानको पहिचान गरी आधुनिक पशु वधशालाहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।

२४) प्राविधिकहरू किसानहरूको गोठ वा फर्ममा पुगी पशुपंक्षीसम्बन्धी सेवा दिने तथा कृषकहरूको खेतिबाली लगाएकै ठाउँमा गएर बालीनालीसम्बन्धी सेवा दिने प्रबन्ध मिलाइनेछ ।

२. पर्यटन तथा संस्कृति सम्बन्धी नीति

- १) नगर क्षेत्रभित्रका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको योजनावद्ध विकास गर्न तथा यस नगरपालिकालाई दीगो पर्यटनमैत्री नगरको रूपमा बिकास गर्न पर्यटन गुरुयोजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- २) कृषि, उद्यम र पूर्वाधार विकाससँग एकीकृत गरी पर्या पर्यटन सहित पर्यटन विकासको कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । सामाजिक सञ्जाल र विद्युतीय माध्यमबाट व्यापक प्रचार प्रसार गरी पर्यटकीय गन्तव्य स्थलहरूको बारेमा जानकारी गराइनेछ ।
- ३) देवीचौर भ्यूटावर निर्माणलाई निरन्तरता दिदैँ गोदावरी केबलकार स्थापनाको कार्यलाई अगाडि बढाईएको ।
- ४) वडा नं. १ मनकामनादेखि विशंखुनारायण कोतडाडा दारेमोडा हुदैँ चापाखर्क फुलचोकी वडा नं. ४ तपेश्वर वनदेवी साईक्लिड रुट बनाउने कार्यलाई अगाडि बढाईएको छ ।
- ५) गोदावरी नगरपालिका क्षेत्र भित्रका जनघनत्व बढी भएको तथा पर्यटकीय क्षेत्रमा डिजिटल पर्यटकीय जानकारी बोर्ड राखिने छ । डिजिटल पर्यटकिय जानकारी बोर्डमा पर्यटकिय तथा सन्देशमूलक सूचना प्रसारणका साथ साथै सुन्दर शहरलाई कुरूप बनाउने विज्ञापन जन्य होर्डिड बोर्ड हटाउने र डिजिटल पर्यटकिय जानकारी बोर्डमा निश्चित मापदण्डका आधारमा विज्ञापन लाई व्यवस्थित गरिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ६) यस नगरपालिका भित्रका जाति, भाषा, पर्व, संस्कार, भेषभुषा,धर्म तथा संस्कृतिको संरक्षणको लागि संग्रहालयको निर्माण गरिनेछ । सो संग्रहालयको प्राङ्गणमा गोदावरीको संस्कृति झल्किने विशेष कार्यक्रमको आयोजना गरी आन्तरिक पर्यटकलाई आकर्षण गरिनेछ ।
- ७) नगरपालिका क्षेत्रभित्रका होटलहरूको न्यूनतम सेवा र गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण गरी पर्यटकको प्रभावकारी सत्कार, सेवा र सुरक्षाको व्यवस्था गरिनेछ । होटलहरूको अनुगमन गरी मापदण्ड बमोजिम सञ्चालित होटलहरूमा **Green Sticker** टाँस्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

- ८) उपयुक्त स्थानहरूको पहिचान गरी स्थानीय बाल उद्यान, फन पार्क तथा जलक्रिडा स्थलहरूको विकास गरिनेछ ।
- ९) स्थानीय युवालाई कला संस्कृति, सोको मौलिकता, संरक्षण र उपयोगबारे अध्ययन अनुसन्धान गर्न आर्थिक सहायतासहित अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- १०) नगरपालिकास्थित व्यस्त बजार तथा महत्वपूर्ण स्थानमा निगरानी तथा सुरक्षा व्यवस्थापन गर्नका लागि सडक बत्ति र सिसिटिभी क्यामेरा जडान गरिनेछ । साथै यस्ता ठाउँहरूलाई **Free Wifi Zone** बनाइनेछ ।
- ११) टाहाखेल-टिकाभैरव-देविचौर-भट्टेडाँडा-लेले खण्डका पर्यटकीय क्षेत्रहरू समेट्ने गरी यस क्षेत्रमा पर्यटकीय मेट्रो रेल निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- १२) बाह्र-बाह्र वर्षमा लाग्ने गोदावरी मेला र नवदुर्गा मेलालाई अक्षयकोष स्थापना गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १३) स्थानीय संस्कृति एवं रितिरिवाजको प्रवर्द्धन सहित नगरपालिकाको वडा नं. २, ४, ७ र ९ मा निजीक्षेत्र सँगको सहकार्यमा होमस्टे (**Home Stay**) सञ्चालन गरिनेछ ।
- १४) निजी लगानीकर्ताहरूलाई पर्यटकीय वस्तु, कला तथा पर्यटन पूर्वाधार लगानीमा प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- १५) नगरपालिकामा पर्यटन विकास तथा सांस्कृतिक संरक्षण समिति गठन गरी पर्यटन विकास, संस्कृति संरक्षण र प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यहरू व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- १६) प्राकृतिक उपचार, यात्रा साधना, आध्यात्मिक केन्द्र आदिको प्रवर्द्धन गर्दै स्वास्थ्य क्षेत्रमा अध्ययन गराउने गरी स्वास्थ्य पर्यटनको विकास गरिनेछ ।
- १७) समाजशास्त्री डोरबहादुर विष्ट सामाजिक विकास पुरस्कार स्थापना गरी अक्षयकोषमार्फत व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १८) स्थानीय भाषा, साहित्य कला, संस्कृति र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण, संवर्द्धन र प्रवर्द्धनका विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । साथै नगरपालिकाभित्रका साहित्य, कला, भाषा र संस्कृतिको विकासका लागि गोदावरी साहित्य परिषद्लाई अझै संस्थागत र व्यवस्थित गरिनेछ ।

- १९) यस नगरक्षेत्रमा भएका धार्मिक सम्पदाहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै धार्मिक पर्यटनलाई विकास गरिनेछ। नगरक्षेत्रका बज्रवाराही, श्वेतवाराही, सन्तानेश्वर महादेव, लेले मनकामना, टीकाभैरव, विशङ्खुनारायण, नवदुर्गा, तपेश्वर, कटुवालदह, नौधार लगायत मुख्य धार्मिक मठमन्दिरको संरक्षण तथा विकासलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- २०) नगर भित्रको सम्पदालाई जीवन्त तुल्याउन पुरातात्विक स्वरूप कायम गर्ने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

३. उद्योग, वाणिज्य तथा रोजगार सम्बन्धी नीति

- १) नगरपालिकाको आर्थिक वृद्धि दर र प्रतिव्यक्ति आय बढाउन बाह्य र आन्तरिक लगानी र प्रविधिको प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- २) नगर स्तरीय लगानी सम्मेलनको आयोजना गरि लगानी भित्र्याउने नीति अवलम्बन गरिनेछ। साथै घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिइने छ।
- ३) स्थानीय कच्चा पदार्थको आधारमा उद्योगको स्थापना गर्न प्रोत्साहन दिइने छ। मुख्य बजार क्षेत्रहरूमा बिक्री कक्ष, प्रदर्शनी कक्ष स्थापना गर्दै स्थानीय उत्पादनहरूको बजार प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- ४) नगरपालिका क्षेत्रमा स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका सबै प्रकारका उद्योग, व्यापार र व्यवसायको स्वीकृत मापदण्ड अनुसार दर्ता वा अनुमति नवीकरण, नियमन, खारेजी र लगत कट्टाको व्यवस्था गरिनेछ।
- ५) गोदावरी नगरपालिकामा सञ्चालन गर्ने योजनाहरूको छनोट सञ्चालन तथा बैदेशिक सहायता लगायतको खोजीको लागि “विज्ञ वृत” (**Experts Circle**) को व्यवस्था गरिएको छ।
- ६) नेपाल सरकारको सहयोगमा डुकुछाप वडा नं. ८ मा स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग व्यवसायको सिर्जना र विकासका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणसहित उद्योग ग्राम स्वीकृत भएको छ।
- ७) औद्योगिक ग्राम, औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रहरूमा पूर्वाधार विकास गर्दै लगिनेछ।

- ८) रोजगार सेवा-केन्द्रमा सूचीकृत बेरोजगारहरूलाई नगरपालिकाको पहलमा विभिन्न खालका तालिमहरू प्रदान गरी स्वरोजगार तथा सीपमूलक रोजगारीतर्फ प्रेरित गरिनेछ । बेरोजगारहरूको विस्तृत लगत तयार गरी श्रम सूचना बैङ्क स्थापना गरिनेछ । उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरू स्थापित श्रम बैङ्कमार्फत सञ्चालन गरिनेछ । त्यस्तै नगर क्षेत्रमा निर्माण र सञ्चालन हुने विकास आयोजनाहरूमा अत्यावश्यक बाहेक अन्य निर्माण कार्यमा लाग्ने जनशक्ति श्रम सूचना बैङ्कबाट पूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । साथै नगरपालिकामा रहेका बेरोजगारहरू र रोजगारदाताहरूको सम्बन्ध सेतुको रूपमा श्रम सूचना बैङ्कलाई विकास गरिनेछ ।
- ९) Business Knowledge Center को स्थापना गरी उद्यमी बन्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- १०) कोभिड-१९ को कारणले व्यवसाय गुमाएका वर्गका लागि व्यवसाय पुनःस्थापना र सुचारु गर्न कर छुट लगायत राहत प्याकेज उपलब्ध गराइनेछ । कोभिड १९ को कारण पूर्ण बेरोजगार बनेकाहरूको लागि व्यवसाय सञ्चालनमा राहतसहित सीपमूलक तालिम दिई रोजगारीका अवसर सिर्जना गरिनेछ ।
- ११) सहकारी संस्थामा आवद्ध सबै सदस्यहरूलाई हस्तकला जस्ता निर्यातजन्य उत्पादनका लागि सीप एवं उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गरी क्षमताका आधारमा एकल तथा सामुहिक रूपमा उद्योग व्यवसाय सञ्चालनका लागि प्रोत्साहित गर्दै स्वरोजगारीमा जोड दिइनेछ ।
- १२) नेपाल सरकारको उद्योग मन्त्रालयसँग समन्वय गरी गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) लाई अझ प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- १३) उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रले समाजमा निर्वाह गर्नुपर्ने दायित्वलाई ध्यान दिँदै नगरभित्र सञ्चालित उद्योग तथा व्यापारका लागि CSR (कर्पोरेट सोसल रेस्पोंसिबिलिटी) निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- १४) लक्षित समुदाय र विपन्न तथा पिछडिएका वर्गका नागरिकहरूका लागि वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै वडाका विभिन्न भागमा बसोवास गर्ने अशक्त, असहाय, ज्येष्ठ नागरिकहरूको वित्तीय सेवामा पहुँच सुनिश्चित गर्न घुम्ती बैङ्किङ प्रणाली सञ्चालन गर्न समन्वय गरिनेछ ।

- १५) विदेशबाट फिर्ता भएका जनशक्तिहरूको कृषि, उद्योग, वाणिज्य तथा रोजगार र स्वरोजगारसम्बन्धी साकारयोग्य अनुभवलाई स्थानीय युवाहरूमा सञ्चार गर्न प्रोत्साहित र सहजीकरण गरिनेछ ।
- १६) कोभिड-१९ को महामारीको कारणले गोदावरी नगरपालिका भित्र रहेको उद्योग, व्यवसाय, कलकारखान तथा अन्य व्यवसायहरू मिति २०७८ आश्विन मसान्तभित्र दर्ता तथा नविकरण गर्न आएमा तोकिएको वार्षिक दररेटमा ३०% छुट गर्ने र तोकिएको जरिवाना मिनाह गरिने नीति लिइएको छ ।
- १७) राजश्व असुल गर्दा कुनै व्यक्तिको बाटोमा परेको जग्गाको क्षेत्रफल कटौती गरी खूद उपयोगको जग्गाको मात्र राजश्व लिईनेछ ।
- १८) कोभिड-१९ को प्रकोप पूर्ण रूपमा निवारण भईसकेपछि गोदावरी महोत्सव आयोजना गरिनेछ ।

४. सहकारी नीति:

- १) सामाजिक सुरक्षा भत्ता सहकारीमार्फत वितरण गर्न नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ । सहकारी ऐनलाई परिमार्जन गरी समयानुकूल बनाइनेछ । नगर-क्षेत्रभित्रका सहकारीहरूको प्रभावकारी अनुगमन गरी राजस्वको दायराभित्र ल्याइनेछ । कृषि सहकारीहरूलाई सम्भाव्यताको आधारमा अध्ययन सहकारीको स्वरूपमा विकास गरिनेछ ।
- २) नगरक्षेत्रभित्रका सहकारीहरूले मासिक रूपमा तोकिएको ढाँचामा नगरपालिकामा विवरण बुझाउनुपर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ३) सहकारीहरूलाई नियमन गर्न सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली(COPOMIS) जस्ता सूचना प्रविधिमा आधारित एकीकृत तथ्याङ्क निर्माण र अद्यावधिक गरिनेछ ।
- ४) सहकारी सङ्घ संस्थाहरूको एकीकरण प्रक्रियालाई प्रोत्साहन गर्दै सहकारीका सिद्धान्त तथा मूल्य मान्यतालाई व्यवहारमा उतार्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- ५) गोदावरी नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सम्पूर्ण सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत मठ-मन्दिर, सडक चोक, पोखरी संरक्षण र संवर्द्धन गर्न नगरपालिकाको तर्फबाट आह्वान गरिनेछ ।
- ६) नेतृत्व-मार्फत सञ्चालन हुनेगरी आम नागरिकमा वित्तीय तथा गैर वित्तीय सेवाका पहुँच विस्तार गर्न तालिम व्यवस्थान गरिनेछ ।
- ७) सहकारी क्षेत्रको समग्र पक्षको विकास गरी कृषि र पशुपंक्षीमा आधारीत सहकारी उद्योगको विकास र बजारीकरणमा जोड दिइनेछ ।
- ८) वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका यवाहरूलाई उनीहरूको सीप, ज्ञान, तथा क्षमताको उपयोग गरी उद्यम तथा सहकारी फार्म (खेती) सञ्चालन गरी विदेशको सीप स्वदेशका लागि कार्यक्रम अन्तर्गत सीप अनुसार परियोजना बनाउन, सहकारीबाट ऋण लिन सहजीकरण गर्ने तथा यन्त्र उपकरण खरिद गर्न सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ९) सामाजिक उत्तरदायित्व बापतको १.५% तिर्ने सहकारीहरूको प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।
- १०) गरिबको परिचयपत्र प्राप्त गरेको नगरबासीहरूलाई स्थानीय निकाय मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गराई सहकारी मार्फत पालिकाको वित्तीय स्रोतमा सहकारी बैङ्क मार्फत गरिबी न्यूनीकरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ११) महामारीको विषम परिस्थितिमा दैनिक आवश्यकताका वस्तुहरू नियमति उपलब्ध गराउन सुपथ मूल्य पसल सञ्चालन गर्न विशेषप्यकेजको पहल गरिनेछ ।
- १२) सहकारीका सुपथ मूल्य पसल खोल्न प्रोत्साहित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

ख) सामाजिक विकास:

५. स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति

- १) कोभिड-१९ ले पारेको प्रभावको समग्र तथ्यगत समिक्षा गरिनेछ । कोरोना महामारीबाट मारमा परेका दैनिक ज्यालादारी, गुजारा व्यवसाय, अति गरिब घरपरिवार सडक जीवन व्यतित गर्ने परिवारलाई राहत सम्बन्धी मापदण्डका आधारमा राहत वितरण गरिनेछ ।

- २) कोरोना महामारीबाट ज्यान गुमाएकाका परिवारलाई जनही रु. ५०,००० का दरले राहत उपलब्ध गराइनेछ ।
- ३) किशोरीहरूका लागि आत्मसुरक्षा गर्नेखालमा तालिमहरू प्रदान गरिनेछ ।
- ४) यस नगरपालिकामा एक वडा एक योग हलको नीति अवलम्बन गर्दै योग नगर घोषणा गर्नेतर्फ पहल गरिनेछ ।
- ५) स्वास्थ्य सेवालाई व्यवस्थित बनाउन बिरामीको प्रोफाइललाई डिजिटल बनाउने र स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी बनाउन टोकन प्रणाली लागू गरिनेछ ।
- ६) कोरोना विरुद्धको खोपलाई प्राथमिकतामा राखि नगरबासीहरूलाई पूर्ण खोप प्रदान गरिनेछ ।
- ७) सूतीजन्य, मदिराजन्य पदार्थ तथा लागु पदार्थको विक्री वितरण र प्रयोगमा प्रभावकारी नियमन गरिनुका साथै यस्ता पदार्थको प्रयोगलाई रोकथाम गर्ने खालका चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुका साथै पुनर्स्थापनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ८) परिवार नियोजनका सम्पूर्ण आधुनिक सेवाहरूलाई १२ महिना नै उपलब्ध हुने गरी सुनिश्चित गरिनेछ ।
- ९) शिक्षण संस्थाहरूसँग समन्वय गरी आवश्यकताअनुसार स्वास्थ्य जनशक्ति उत्पादन गरिनेछ ।
- १०) नगरपालिकाभिन्न रहेका आयुर्वेद औषधालयहरूलाई व्यवस्थित तथा स्तरोन्नति गर्नुका साथै नगरपालिकालाई जडीबुटी केन्द्र (**Herbs' Hub**) को रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ११) 'एक वडा, एक एम्बुलेन्स'को नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १२) मापदण्डका आधारमा सःशुल्क तथा निःशुल्क स्वास्थ्य परामर्श सेवा प्रवाहको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १३) स्वास्थ्य कर्मीहरूको मनोबलमा वृद्धि गर्दै भौतिक तथा पेशागत सुरक्षाको सुनिश्चितता गरिनेछ । साथै मापदण्डका आधारमा उत्कृष्ट स्वास्थ्यकर्मीलाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १४) गर्भवती महिला तथा सुत्केरी महिलाहरूका लागि विशेष पोषण प्याकेज, कोरोनाका बिरामी तथा दीर्घ रोगीहरूका लागि निःशुल्क औषधी वितरण एवं अत्यावश्यक तथा आवश्यकीय औषधी र स्वास्थ्य सामग्रीहरूको प्रबन्धको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- १५) कोरोना महाव्याधिसम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- १६) नगरपालिकाको पहल, सहयोग तथा समन्वयमा हुने रक्तदान कार्यक्रममा रगत सङ्कलन तथा भण्डारण र वितरण गर्ने प्रयोजनार्थ रक्तदान गर्ने रक्तदाता संख्याको आधारमा रु. १००/- व्यवस्थापन स्वरूप उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।
- १७) कोरोना महामारीसँग सम्बन्धित **PCR Test** र **Antigen Test** लाई नगरपालिकाभित्रका प्रत्येक वडामा विस्तार गरिनेछ ।
- १८) नगर क्षेत्रभित्र रहेका लेले प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र बाडेगाउ स्वास्थ्य प्राथमिक केन्द्रको स्तरोन्नति गरिनेछ ।
- १९) लेले प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र बाडेगाउँ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा २०/२० शैयाको अक्सिजन सहितको आईसोलेसन कक्ष स्थापना गरिनेछ ।
- २०) ५ वर्षमुनिका सम्पूर्ण बालबालिकाहरूको वृद्धि अनुगमन गरी कुपोषण विहीनतालाई सुनिश्चित गर्न पोषण सहूलियत तथा पोषणसम्बन्धी ज्ञानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- २१) प्रत्येक विद्यालयमा किशोरकिशोरीहरूको स्वास्थ्य शिक्षा प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- २२) वडा-वडामा सञ्चालन गरिएको स्वास्थ्य शिविर र विपन्न उपचार कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ । दीर्घ सेवा गरेका तथा उमेर पुगेका महिला स्वयं सेविकाहरूलाई एकमुष्ट प्रतिव्यक्ति रु.२०,०००/- आश्रित प्याकेज सहितको स्वेच्छिक अवकाश योजनालाई पनि निरन्तरता दिइनेछ । हाल नगरपालिकामा ११५ जना सेवारत महिला स्वस्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई साविकमा मासिक प्रोत्साहन भत्ताको रूपमा प्रदान गरिँदै आएको मासिक रु.१,०००/- लाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २३) माध्यमिक तहमा अध्ययनरत छात्राहरूका लागि स्यानीटरी प्याड वितरण भेन्डिङ मेसिनको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- २४) बज्रवाराही अस्पतालमा ७० वर्ष नाघेका ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई निःशुल्क स्वास्थ्य सुविधालाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २५) सुगर, प्रेसर जस्ता दीर्घ रोगीहरूका लागि वर्षमा तीन स्थानमा १-१ वटा स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

- २६) नगरक्षेत्र भित्रका मृगौलाका बिरामीहरुलाई डायलेसीस केन्द्र स्थापना गरि निशुल्क डायलेसीय को व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- २७) मासिक सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने ज्येष्ठ नागरिक तथा गर्भवती तथा सुत्केरीहरु लाई प्रत्येक वडाबाट ३/३ महिनाको लागि **Multivitamin** र **Calcium** को निशुल्क वितरण गरिनेछ ।
- २८) गोदावरी नगरवासीलाई बज्रवाराही अस्पतालमा उपचारका लागि एम्बुलेन्स आवागमन निशुल्क गरिनेछ ।

६. शिक्षा सम्बन्धी नीति:

- १) अनलाइन शिक्षाको बढ्दो मागलाई ध्यानमा राखी सबै सरकारी विद्यालयहरुमा सूचना प्रविधि प्रयोगशाला (**IT Lab**) र उच्च गतिको इन्टरनेट सुविधा जडान गरिनेछ ।
- २) विषयगत शिक्षकहरुलाई मागमा आधारित तालिमको व्यवस्था गरिनेछ । साथै प्र.अ. र विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षलाई विद्यालय सुधार योजना सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गरी शैक्षिक गुणस्तर सुधारका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३) सञ्चालित नमुना विद्यालयलाई थप व्यवस्थित गर्दै आगामी वर्षहरुमा क्रमशः एक वडा एक नमुना विद्यालय बनाउने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- ४) प्रत्येक विद्यालयका प्रधानाध्यापकसँग व्यवस्थापन कार्यसम्पादन सम्झौता गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ५) नगरपालिकामा एक प्रविधि प्रयोगशाला (**Technical Lab**) स्थापना गरी इच्छुक विद्यार्थीहरुलाई अध्यापन गराइनेछ ।
- ६) विद्यालयको मासिक प्रतिवेदन अनलाइनबाट पठाउने व्यवस्था मिलाइनेछ र सोको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- ७) नगरस्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलापहरू (खेलकुद, हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला, नाच, गित-सङ्गीत, वादविवाद, उद्धोषणकला, आदि) सञ्चालन गरी उत्कृष्ट छात्र/छात्रा तथा विद्यालयलाई पुरस्कृत गर्ने नीति अगाडी बढाइनेछ ।
- ८) प्रत्येक महिनामा नगरपालिकाभित्रका विद्यालयका प्र.अ.को बैठक नगरपालिकामा बस्ने र प्रत्येक विद्यालयको व्यवस्थापनको समीक्षा गरिनेछ ।
- ९) विद्यार्थीहरूमा उच्च नैतिक चरित्र विकास गर्न सोहीबमोजिमको पाठ्यक्रम विकास गरी लागू गरिनेछ ।
- १०) ग्लोबल ल्याङ्गवेजको रूपमा विकास भईरहेको अङ्ग्रेजी भाषाको माध्यमबाट सम्पूर्ण विद्यालयहरूलाई सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ११) मातृभाषामा प्राथमिक शिक्षा दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- १२) प्रत्येक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम सञ्चालन गरी पहिचान भएका प्रतिभाहरूको प्रस्फुटन र सोको व्यावसायीकरणको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- १३) नगरक्षेत्रभित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूबाट प्रदान हुने शिक्षामा सुधार ल्याउन “राष्ट्रसेवक कर्मचारी विद्यालयमा” तथा “विद्यार्थीसँग नगरप्रमुख” जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- १४) नगरपालिका अन्तर्गतका प्रत्येक वडाहरूबाट २/२ जनाको दरले तोकिएको तालिम/पढाइ पूरा गरेपश्चात् कम्तीमा १ वर्ष नगरपालिकाले खटाएको ठाउँमा न्यूनतम् पारिश्रमिकमा सेवा गर्ने गरी CTEVT अन्तर्गत प्राविधिक शिक्षाको लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ ।
- १५) नगर क्षेत्रभित्रका गरिब, विपन्न, दलित, सीमान्तकृत तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरूको लागि छात्रवृत्ति तथा पोशाक र शैक्षिक सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- १६) नगरपालिकाको प्रशासकीय भवनमा एक पुस्तकालय स्थापना गरिनुका साथै एक वडा एक पुस्तकालय नीति लागू गरिनेछ ।
- १७) नेपाल भित्रका विश्वविद्यालयहरूमा पि.एच.डी. मा अध्ययनरत नगरबासीहरूलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा छात्रवृत्ति प्रदान गरिनेछ । साथै छात्रवृत्ति प्राप्त नगरबासीहरूले नगरपालिकामा सम्बन्धित विषयको विषय विज्ञको रूपमा अनिवार्य सल्लाहकारको रूपमा योगदान गर्नुपर्नेछ ।

- १८) अंग्रेजी, गणित, विज्ञान र कम्प्यूटरको सहयोगी शिक्षकमा माथिल्लो कक्षाको जेहेन्दार विद्यार्थीहरूलाई उपयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १९) नमुनाको रूपमा आधारभूत केही तहका विद्यार्थीहरूका अविभावकहरूलाई बालबालिकाको संवेगात्मक विकास तथा पोषण शिक्षासम्बन्धी तालिम प्रदान गरिनेछ । तालिम प्रभावकारी देखिएको खण्डमा अन्य विद्यालयहरूमा समेत यो तालिम कार्यक्रमलाई विस्तार गर्दै लगिनेछ ।
- २०) नयाँ शैक्षिक सत्रदेखि १, २, ३ कक्षामा स्थानीय पाठ्यक्रम लागु गरिएको छ ।
- २१) नगरक्षेत्रभित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा स्वास्थ्य सेवा एवं स्वास्थ्य शिक्षाका लागि १ जना फोकल नर्सको व्यवस्था गरी आवधिक रूपमा विद्यार्थीहरूको स्वास्थ्य अवस्थाको जानकारी लिने तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना तथा शिक्षासम्बन्धी कार्यक्रम गर्ने नीति लिइनेछ ।
- २२) हरेक विद्यालयमा बगैँचा स्थापना र बिरुवा रोपणको कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । समय समयमा आर्थिक क्षेत्र, राजनीतिक क्षेत्र, प्रशासनिक क्षेत्र, कला क्षेत्र, सङ्गीत क्षेत्र, खेलकुदको क्षेत्र आदिमा दक्खल राख्ने व्यक्तिहरूसँग विद्यार्थीहरूको अन्तर्क्रिया गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- २३) प्राविधिक धारको उच्च शिक्षा र स्नाकोत्तर तहको पठनपाठन सञ्चालन र विस्तार गर्न प्रदेश तथा सङ्घ सरकारसँग पैरवी गरिनेछ ।
- २४) विद्यालयमा बाल क्लव, इको क्लव, बाल सहभागिता अभिवृद्धिको प्रयासलाई संस्थागत गरिनेछ ।
- २५) प्रत्येक विद्यालयहरूमा स्काउटको युनिट स्थापना गरिनेछ ।
- २६) अविभावक र विद्यार्थीहरूको चाहना र रुचिलाई दृष्टिगत गरी आधारभूत तहका विद्यालयहरूमा कम्प्युटर सहयोगी शिक्षक र अङ्ग्रेजी सहयोगी शिक्षकको व्यवस्थापनका कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- २७) आधारभूत तथा माध्यमिक तहको आवधिक तथा वार्षिक परीक्षा र आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा (कक्षा ८) सञ्चालनका लागि आवश्यक बजेटलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- २८) विद्यालय आवधिक परीक्षालाई निरन्तरता दिइनुका साथै विद्यालयका कर्मचारी प्रोत्साहनका लागि सेवा सुबिधा बापत प्रतिव्यक्ति रू. १०००/- निरन्तरता दिइनेछ ।

- ३९) नगरपालिकाद्वारा अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन IT प्राविधिक विद्यार्थीका लागि एक जना प्राविधिक शिक्षक विद्यालयहरूमा व्यवस्था गरिनेछ ।
- ३०) कक्षा १ मा २५ जना भन्दा बढी विद्यार्थी भर्ना गराई अन्तिम परीक्षा समेत सहभागी गराउने विद्यालयहरूलाई (प्रति विद्यालय रु. २० हजारका दरले प्रोत्साहन अनुदानको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ३१) वडा नं. ४ स्थित बडिखेलमा नगरस्तरीय पुस्तकालय निर्माण कार्यलाई अन्तिम चरणमा पुगेको छ । आवश्यक बजेट थप गरी चालु आ.व.मा सम्पन्न गरिनेछ ।
- ३२) विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा न्युन दरबन्दी भएका माध्यमिक तहका विद्यालयहरूलाई अनुदानलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ३३) यस गोदावरी नगरपालिकामा विश्वविद्यालय स्थापनाका लागि प्रदेश एवं सङ्घीय सरकारसँग पहल गरिनेछ ।
- ३४) विद्यार्थीहरूको प्रतिभा प्रस्फुटन गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न र अनुसन्धनात्मक भावना विकास गर्नका लागि माध्यमिक तहका सबै (सामुदायिक तथा संस्थागत) विद्यालयहरूको विद्यार्थीहरूबीच प्रतिस्पर्धात्मक विज्ञान प्रदर्शनी सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३५) सामुदायिक विद्यालयमा सेवारत रहँदाको अवस्थामा कुनै कारणले राज्यकोषबाट तलब खाने शिक्षक तथा कर्मचारीको स्वर्गारोहण भएमा पारिवारिक भरथेकाका लागि प्रतिव्यक्ति रु. ५०,०००/- (पचास हजार प्रदान गरिनेछ । सोका लागि शिक्षक तथा कर्मचारी आकस्मिक सहयोग कोष खडा गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३६) उत्कृष्ट विद्यालय, विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूलाई शैक्षिक उपलब्धिका आधारमा प्रत्येक वर्ष सम्मान तथा पुरस्कृत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३७) यस चालु आ.व. २०७८/०७९ मा गोदावरी प्राविधिक शिक्षालयको भवन निर्माणको लागि निरन्तरता दिँदै बजेट विनियोजन गरिएको छ ।
- ३८) अन्तर विद्यालय गोदावरी नगरपालिका स्तरीय राष्ट्रपति रनिडसिल्ड प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- ३९) यस नगरक्षेत्रका स्थायी बासिन्दालाई रोजगार सृजना गर्ने उद्देश्यले आवश्यकताअनुसार लोकसेवा आयोग तयारी कक्षाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४०) नगरपालिका क्षेत्रमा उच्च शिक्षाका लागि सञ्चालित सामुदायिक जनभावना क्याम्पस, फुल्चोकी क्याम्पस, बज्रवाराही क्याम्पस र किटिनी क्याम्पसको शैक्षिक विकासका लागि साविकमा प्रदान गर्दै आएको शैक्षिक अनुदानलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- ४१) यस नगरपालिका भित्रका बाल विकास केन्द्र (ECD)मा खाजा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ४२) प्राविधिक विषयमा उच्च शिक्षामा अध्ययनरत दलित विद्यार्थीहरूमध्ये २ जनालाई प्रतिवर्ष रु. १ लाखका दरले प्रदान गरिएको छात्रवृत्ति रकमलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

७. युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन सम्बन्धी नीति:

- १) मेयरकप खेलकुद प्रतियोगितालाई नियमित सञ्चालन गरिनेछ ।
- २) यस नगरपालिकामा खेलकुद क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्न गोदावरी खेलमैदान कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३) विद्यालयमा खेलकुदलाई प्रवर्द्धन गर्न पर्याप्त मात्रामा खेलकुदका सामग्रीहरूको व्यवस्था गरिनेछ । साथै बालबालिकाहरूको खेल प्रतिभा पहिचान र प्रोत्साहन एवं प्रवर्द्धनको लागि अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन र पुरस्कारको समेत प्रबन्ध गरिनेछ ।
- ४) नागरिक स्वास्थ्यलाई मध्यनजर गरी यस नगरपालिकाभित्र १४ स्थानमा व्यायामशाला निर्माण गरिनेछ ।
- ५) पार्क, खुल्ला क्षेत्र तथा खेल मैदानको व्यवस्थापनको लागि सरकारी, सार्वजनिक तथा सामुदायिक जग्गाहरू प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
- ६) खेलकुद पुर्वाधारको निर्माण, सिकाइ, प्रतियोगिता आदिको आयोजना गरी खेलकुद क्षेत्रको विकासमा जोड दिइनेछ ।
- ७) राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा योगदान पुर्याउनु भएका कलाकार तथा खेलाडीहरूलाई सम्मानको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- ८) नगरपालिका क्षेत्रभिन्न रहेका बेरोजगार युवाहरूको लागि युवा स्वरोजगारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ९) युवामा स्वयंसेवी भावना बढाउन, सामाजिक जिम्मेवारी बोध गराउन, विपद् व्यवस्थापनमा योगदान गर्न तथा सामाजिक सुधारका कार्यमा परिचालन गर्न युवा स्वयंसेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- १०) काठमाण्डौमा आयोजना हुने सार्क खेलको कुनै एउटा खेल पालिकाभिन्न हुने गरी पूर्वाधार निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- ११) गोदावरी नगर युवा परिषद र गोदावरी खेल प्रतिष्ठान गठन गरी युवा मैत्री कार्यक्रमलाई व्यवस्थापित गरिनेछ ।
- १२) शैक्षिक बेरोजगारीको समयस्या समाधानको लागि सरकारी सेवामा प्रवेश गर्नको लागि लोकसेवा आयोगका तयारी कक्षाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

८. लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरण सम्बन्धी नीति:

- १) लघु उद्यम विकास कार्यक्रमबाट उद्यमीले उत्पादन गरेका सामानहरूको प्रचार प्रसार तथा बिक्रि वितरण गर्नको लागि कोसीली घर/सौगात गृहको अवधारणालाई कार्यान्वय गरिनेछ ।
- २) लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरण, दलित एवं बाल विकासका लागि चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३) सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४) सार्वजनिक निजी साझेदारी नीतिलाई अवलम्बन गर्दै नगरपालिका क्षेत्रभिन्नका महिलाहरूलाई उद्यमशीलताका माध्यमबाट उद्यमी बनाउने अभिप्रायले 'महिला उद्यमशीलताका' कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- ५) 'एक नगरपालिका, एक महिला सुरक्षित आवास गृह' निर्माण गर्ने क्रममा गत आ.व.मा विनियोजन गरेको बजेटबाट भवनको तेस्रो तला फलान सम्पन्न भइसकेको र यस आ.व.मा निर्माण सम्पन्न गरी पीडित महिलाहरूलाई व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ६) आर्थिक रूपले विपन्न अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका व्यक्ति, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफैँ गर्न नसक्ने नागरिकहरूलाई लक्षित वर्ग कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७) विभिन्न आमा समूह तथा महिला सहकारी संस्थाका पदाधिकारीहरूका लागि नेतृत्वसीप विकास, उद्घोषणकला लगायतका तालिमहरू प्रदान गरी व्यावसायिकताको विकास गर्न उपप्रमुखसँग महिला सँगसँगै कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ८) आफ्नो बालबच्चाका कारण नगरपालिका र अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा कार्यरत कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूबाट हुने सेवा प्रवाहलाई प्रभावित हुन नदिन निजहरूका बालबच्चालाई कार्यालय समयमा नगरपालिकामा एक शिशु स्याहार केन्द्र सञ्चालनमा ल्याइनेछ । उक्त केन्द्रलाई कार्यविधि/मापदण्डद्वारा व्यवस्थित गरी मन्टेश्वरीको तालिमप्राप्त जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ९) सम्पूर्ण नगरवासीहरूलाई खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिनेछ ।
- १०) महिला तथा बालबालिका माथि हुने सबै प्रकारका हिंसा, शोषण, विभेद र वहिष्करण विरुद्ध शून्य सहनशीलता नीति अवलम्बन गर्नुका साथै हिंसा पीडितको न्यायमा पहुँच स्थापनाका लागि महिला तथा बालबालिका कोष स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- ११) नगरक्षेत्रभित्रका नागरिकहरूबाट जन्म लिने प्रत्येक बालबालिकाहरूको कानूनले निर्दिष्ट गरेको समयभित्र जन्मदर्ता गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । यसरी कानूनले निर्दिष्ट गरेको समय सीमाभित्र जन्मदर्ता गर्ने, गर्भावस्थामा कम्तीमा पनि ४ पटक स्वास्थ्य परीक्षण गरेको कागजात र सरकारी अस्पतालमा सुत्केरी गराएका बालबालिकाहरूको बैङ्क तथा सहकारीमा नियमित बचत खाता बनाउन लगाई नगरपालिकाको तर्फबाट रु. १,००० जम्मा गरी बचतप्रति उत्प्रेरित गरिनेछ । साथै बालबालिकाहरूको जीवन बीमा गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

- १२) बालबालिकाहरुलाई बाल संरक्षण, बाल बचाउ, बाल विकास सहितका सबै अधिकारहरु प्रत्याभूत गर्दै आगामी वर्ष यस नगरपालिकालाई ' बालमैत्री नगरपालिका' घोषणा गर्ने र यसका लागि एकीकृत कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- १३) नगरपालिकाभित्र अपाङ्ग मैत्री, विपन्न न्यूनीकरण, सीमान्तकृत तथा दलित उत्थानका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- १४) ज्येष्ठ नागरिक दिवासेवा केन्द्र सञ्चालनलाई बजेटको व्यवस्था मिलाइएको छ । साथै अन्य विभिन्न वडामा पनि ज्येष्ठ नागरिक दिवासेवा केन्द्र निर्माण गर्ने योजना अगाडि सारिएको छ ।
- १५) अनाथ, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरीक, बालबालिका र विपन्न महिलालाई प्राथमिकतामा राखि सामाजिक विश्राम केन्द्रहरु संचालन गरिनेछ ।

९. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन सम्बन्धी नीति:

- १) कानुनी शासन र सुशासनको प्रत्यक्ष प्रत्याभूति गर्नको लागि नगरपालिकालाई आवश्यक पर्ने कानुनहरु द्रुत तवर (**Fast Track**) बाट निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- २) नवप्रवर्तन र सृजनशील कार्य गर्ने सबै तहका राष्ट्रसेवकहरुलाई उत्प्रेरित गर्न प्रोत्साहनस्वरूप बजेटमा आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ३) नगरपालिका अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरु, विद्यालयहरु, स्वास्थ्य चौकीहरु लगायत सबै कार्यालयहरुमा अनिवार्य रूपमा विद्युतीय हाजिरी तथा सिंसिटिभी जडान गरी विद्युतीय सुशासनको अभ्यास गरिनेछ ।
- ४) सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाजस्ता कार्यक्रमहरुमा फर्त नागरिकहरुको यस नगरपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाहप्रतिको धारणा बुझ्ने र सेवा प्रवाहलाई परिष्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ५) प्रविधिको प्रयोग तथा सूचनामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, शिक्षक तथा कर्मचारीहरुलाई प्रविधिसँग सम्बन्धित तालिम तथा कार्यशाला सञ्चालन गरिनेछ ।
- ६) कर्मचारीहरुलाई नगरपालिकाको कामप्रति उत्प्रेरित गर्न तथा मनोबलमा वृद्धि गर्न विद्युतीय हाजिरी तथा निश्चित मापदण्डका आधारमा खाईपाई आएको तलबको १०% सम्म प्रोत्साहन सुविधाको व्यवस्था गरिनेछ । साथै लगातार २ वर्षभन्दा बढी समय नगरपालिकामा कार्यरत

सेवा करारमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध गराई खाईपाई आएको तलवको १०% रकम जम्मा गर्न लगाई थप १०% रकम नगरपालिकाको तर्फबाट जम्मा गरिनेछ ।

- ७) नगरपालिकामा तिर्नुपर्ने करहरू अनलाइल (डिजिटल वालेट) मार्फत कर सङ्कलन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ८) वडा कार्यालयहरूमा डिजिटल नागरिक बडापत्रको व्यवस्था गरिनेछ । सेवा-प्रवाहका हरेक क्षेत्रमा प्रविधिको विकास तथा विस्तार गरी E-Governance लाई तीव्रता दिइनेछ । कम्प्युटर प्रविधि तथा इन्टरनेटमा आधारित सेवा (Online Services) लाई अझ प्रभावकारी बनाउने नीति लिइनेछ । सूचना-प्रवाह गर्न तथा नगरवासीसँग अन्तर्क्रिया गर्न हाम्रो गोदावरी नगर: रेडियो तथा टेलिभिजन कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुका साथै सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गरिनेछ ।
- ९) नगरले प्रवाह गर्ने सबैप्रकारका सेवाहरूलाई विधुतीय प्लेटफर्म प्रदान गर्ने गरी एकीकृत तथा अन्तर-आबद्ध प्रविधि तथा तथ्याङ्क भण्डार विकास गरिनेछ ।
- १०) नगरपालिकाको आफ्नै सर्भरमा तथ्यांक राखी यसको संरक्षण गर्न उपयुक्त सर्भर खरिद गर्नुका साथै डाटा, एप्लिकेसन, सफ्टवेयर तथा साइबर सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- ११) नगरलाई सुरक्षित र प्रविधियुक्त बनाउन स्थानीय प्रशासन तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सहरका मुख्य स्थानहरूमा सिसि क्यामेरा राखिनेछ र यसको कार्य खरिद प्रक्रियामा रहेको छ ।
- १२) गोदावरी नगरपालिका भित्रको कुनै एउटा वडा कार्यालयलाई नेपालकै नमूना वडा कार्यालयमा रूपान्तरित गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै प्रत्येक वर्ष उत्कृष्ट वडाको घोषणा गरी सम्मान गरिनेछ ।
- १३) नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी बनाउन नगरपालिकामा एउटा सुविधा सम्पन्न सहायता कक्ष (Help Desk) को स्थापना गरिनेछ ।
- १४) न्यायिक समितिका सदस्यहरू, सल्लाहकारहरू, मेलमिलाप सहजकर्ताहरू लाई सेवा सम्पादन सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिनेछ । न्यायिक समितिको कार्यसम्पादन स्तरलाई सुदृढिकरण गर्न विशेष पहल गरिनेछ । न्यायिक समितिका कामकारवाहीलाई प्रविधीमैत्री तथा पारदर्शी बनाउन अनलाइन (सफ्टवेयर) मार्फत व्यवस्थित गरिनेछ ।

१०. पूर्वाधार विकास सम्बन्धी नीति:

१०.१. स्थानीय सडक

- १) सम्पूर्ण नगरवासीहरूलाई सहज र सुलभ यातायात सेवा पुर्याउन नीति लिइनेछ । यसका लागि आगामी आर्थिक वर्षभित्र नगरक्षेत्रभित्र सडकहरूमध्ये २० किलोमिटर सडक कालोपत्रे गरिनेछ र न्यूनतम २.५ किलोमिटर सडक स्तरोन्नति गरिनेछ ।
- २) हाल नेपाल सरकारले सुरु गरेको सडक विस्तार कार्यक्रमलाई तीव्रता दिइनेछ । यस सडक विस्तार अभियानमा सडक मापदण्ड बमोजिम सडकको क्षेत्रभित्र घर रहेका नगरवासीहरूले आफ्नो टहरा लगायतको संरचना हटाई सहयोग गरेमा त्यस्ता नगरवासीलाई नयाँ घर नक्सापासमा एवं अभिलेखीकरण प्रक्रियामा शतप्रतिशत राजश्व छुटलाई निरन्तरता दिईएको छ ।
- ३) यस नगरपालिकाको वडा नं. ७ देवीचौर लगायत अन्य वडाहरूमा नापी छुट भएको जग्गाहरूको पुनः नापी गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- ४) लेले टीकाभैरव कोरीडोर सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिइएको छ ।
- ५) यस नगरपालिका भित्रका सबै सडकको दुवैतिर सडक नाली र पेटी निर्माण गर्ने कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरीनेछ ।

१०.२. भवन तथा सहरी विकास

- १) नगरपालिकाभित्रका सबै स्थानीय सडकहरूलाई पक्की सडकको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- २) पैदलयात्री, दीर्घरोगी, नगरवासी तथा सवारी चालकको सुरक्षाका लागि ध्वनि प्रदूषण न्यूनीकरण तथा गति नियन्त्रणको कानुनी प्रबन्ध गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- ३) सहरी योजना तथा भवन निर्माण मापदण्डको पूर्ण पालनामा जोड दिइनेछ । घर निर्माणको अनुमति प्रक्रियामा उपयुक्त मापदण्डको शौचालय र सेप्टिक ट्याङ्की (Septic Tank) निर्माणलाई अनिवार्य गरिनेछ । घर निर्माणको क्रममा वर्षाको पानी सङ्कलन गर्ने संयन्त्र निर्माणलाई अनिवार्य गरिनेछ ।

- ४) नगरपालिकाको व्यवस्थित विकासको लागि आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, भौतिक, ऐतिहासिक पर्यटकीय लगायतका क्षेत्रहरूलाई समेट्ने गरी एक नगर चक्रपथको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- ५) चापागाउँ बसपार्कको विकल्पको रूपमा व्यवस्थित बसपार्क निर्माणलाई वडा नं १० टाहाखेलमा बनाइनेछ । अन्य बसपार्कको हकमा समेत बसपार्क व्यवस्थित गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- ६) सडकको दायाँबायाँ हरियाली प्रवर्द्धन गरी गोदावरी नगरपालिकालाई हरित नगरको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ७) विकास करिडोरको अवधारणा अवलम्बन गरिनेछ । जसमा बाटोघाटो, ढल, खानेपानी, बिजुलीको निर्माण गर्दा समन्वयात्मक तबर निर्माण गरिनेछ ।
- ८) वातावरणमैत्री नगरक्षेत्रको विकास गर्नको लागि एक घर एक रुख तथा एक घर दुई गमला अभियान सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- ९) फोहोरमैला प्रशोधनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ । राजमार्ग तथा मुख्य सडकहरूमा निश्चित दुरीमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- १०) नगरपालिकामा फोहोरको उचित प्रबन्ध गरी पूर्ण सफा गोदावरी घोषणा गर्नेतर्फ अभियान अगाडि बढाइनेछ ।
- ११) वडा नं. ७ देवीचौरमा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी फोहोरमैला प्रशोधनको केन्द्र निर्माणको सुरुआती प्रक्रिया अगाडि बढिसकेको छ ।
- १२) आगामी वर्ष नगरपालिकाको भवन निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिँदै आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ । त्यसैगरी प्राथमिकताका आधारमा वडा नं. १, ३, ५, ६, ८, ९ र १० वडाकार्यालयहरूमा निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १३) नगरक्षेत्र भित्रका प्रमुख व्यापारिक केन्द्रहरूमा आधारभूत शहरी पूर्वाधारको विकास गरिनेछ । उक्त केन्द्रहरूमा ढल व्यवस्थापन तथा आधुनिक सार्वजनिक शौचालयहरू समेत निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- १४) सरकारी विद्यालयमा आफ्नो बालबच्चा पठन पाठन गराएका अभिभावकहरूलाई घर- नक्सा पासमा २५% छुट गरिनेछ ।

- १५) प्रत्येक महिनामा कम्तीमा एकपटक नगरपालिकाको नै पहलमा सरसफाई गर्ने कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा नै सञ्चालन गरिनेछ । साथै सफाई टोल विकास समूह गठन गरी अनुदान दिइनेछ र उनीहरू मध्येबाट प्रत्येक वर्ष उत्कृष्ट हुनेलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- १६) भु-कम्प पीडित घरधनीलाई घर निर्माण गर्न सहजीकरण र नक्सापासमा दिँदै आएको कर छुटलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १७) पुरातात्विक शेलीमा घर निर्माण घर निर्माण गरेमा रु.१ लाख विशेष सहूलियत दिइनेछ ।
- १८) नगरक्षेत्र भित्रका अव्यवस्थित विद्युत् तारहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १९) डिभिजन सडक कार्यालय , ललितपुर काठमाण्डौमा गाभिएको हुनाले डिभिजन सडक कार्यालय ललितपुर यथास्थानमा रहनको लागि नेपाल सरकार समक्ष जोडदार माग माग गर्दछौ ।
- २०) चापागाँउ-ठेचो-झरुवारासी-लेले क्षेत्रमा विद्युत प्रसारण लाईन सेवा अवरुद्ध भईरहने हुनाले नेपाल विद्युत प्राधिकरण लगनखेल शाखासँग समन्वय गरी नयाँ लाईन विस्तार लाई तिव्र रूपमा अगाडि बढाईनेछ ।

११. विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति:

- १) नगरक्षेत्रभित्र हुने बाढी पहिरो, आगलागी, भुकम्प, चट्याङ, वन्यजन्तु आक्रमण, आदिजस्ता प्राकृतिक विपत्ति र अन्य कृत्रिम विपत्तिमा तुरुन्त राहत कार्य कार्यान्वयनमा ल्याउन स्थानीय विपद् व्यवस्थापन केन्द्रलाई क्रियाशील बनाइनेछ । केन्द्रमा नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल, नगर प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँगको समन्वयमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन योजना तयार गरी लागु गरिनेछ ।
- २) विपद् व्यवस्थापनको समयमा आवश्यक पर्ने अस्थायी सेल्टरहरूको पहिचान गरी विपद्को समयमा शीघ्र सञ्चालनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ३)
- ४) विपद्को समयमा उद्धार तथा राहत कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक वडामा नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल, युवा क्लव, रेडक्रस, स्काउट, क्याम्पस, विद्यालय, तथा सामाजिक अभियन्ताहरू समेतको संलग्नतामा शीघ्र उद्धार स्वयंसेवक (**Quick Rescue Volunteer**) को गठन गरिनेछ ।

- ५) नगरक्षेत्रभित्र घटन सक्ने आगलागीका घटनाहरूबाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न एक वारुणयन्त्र खरिद कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ । साथै वारुणयन्त्रको सवारीचालक तथा दक्ष जनशक्तिहरू २४ सै घण्टा तयारी अवस्थामा रहने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ६) सम्भावित आगलागीका घटनाहरूलाई समयमै नियन्त्रण गर्न प्रत्येक व्यापारिक, सरकारी तथा निजी घरहरूमा समेत अग्नि नियन्त्रक यन्त्र राख्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ७) रेडक्रस एवं विपद व्यवस्थापनसँग सम्बन्धी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी ३०० जना तालिम प्राप्त उद्धार टोली तयार गर्ने नीति लिइएको छ ।
- ८) युवाहरूलाई विपद व्यवस्थापन गर्नेखालका तालिमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ९) कोभिड-१९ लगायत समय समयमा आइपर्ने विपदजन्य घटनाबाट प्रभावितहरूको लागि समय समयमा मनोसामाजिक परामर्शका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१२. वातावरण सम्बन्धी नीति:

- १) सामुदायिक वनलाई उच्चमशीलताको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- २) नगरपालिका क्षेत्र भित्र हरियाली प्रवर्द्धन गर्न र वातावरण संरक्षण गर्न फोहरमैला व्यवस्थापन, सडक किनारामा बिरुवा रोप्न साथै एक घर एक बिरुवालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ३) नगरपालिकाबाट सञ्चालन हुने ठूला योजनाहरूबाट वातावरणमा पर्न सक्ने असरहरूलाई कम गर्न **IEE/EIA** अध्ययन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ४) वातावरण, सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम, **3R Concept** बाट कम्पोष्ट मल तथा नकुहिने फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, गोष्ठी, जनचेतनामूलक कार्यक्रममा जोड दिने नीति लिइने छ ।
- ५) बज्रवाराहीको काँडेभ्याकुर, गोदावरीको सेतो पुतलीको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।
- ६) छाडा चौपाया नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त स्थानमा कान्जी हाउसको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ७) यस नगरपालिकालाई प्लास्टिक मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्दै प्लास्टिकका विकल्पका सामग्रीहरू उत्पादन र प्रयोगमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

- ८) सामुदायिक वनहरूलाई स्थानीयको आय-आर्जन बढाउन एग्रो फरेस्ट नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- ९) यस नगरपालिकाभित्र १४ ओटै वडामा १००/१०० वटा फलफुल बिरुवा उपलब्ध गराइनेछ ।
- १०) वनक्षेत्र पहिचान, कार्ययोजना निर्माण गरी सरोकारवाला निकायसँगको समन्वयमा कार्य गरिनेछ ।
- ११) युवा पिढीलाई आकर्षिक गरी आधुनिक व्यवसायिक रूपमा जडिबुटी खेतीमा संलग्न । गर्न पहल गरिनेछ ।
- १२) नगर सौन्दर्य बृद्धि र हरियाली प्रवर्द्धन गर्न सडक छेउछाउ रुख रोप्ने अभियानलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- १३) जनचेतना अभिवृद्धि गरी प्लास्टिक र प्लास्टिजन्य पदार्थ जथाभावी फल्नेलाई कारवाही गर्ने नीति लिइएको छ ।